

Symposium Riet

Het project Kaantjes & Raandjes is al een paar jaar het paraplepaardje van Wierde & Dijk. Dit project richt zich op het kenmerkende landschapselement van Noord Groningen: rietsloten.

De afgelopen vijf jaar hebben we ons binnen het project geheel gericht op het doen van onderzoek. Nu - eind 2012- is het merendeel van de onderzoeken afgerond. We beschikken nu over een schat aan kennis over riet, rietsloten en rietslotenbeheer. Het is nu tijd om alle kennis naar buiten te brengen!

En dat gaan we doen tijdens het symposium "Een pluim voor riet" op woensdag 21 november te Oosterwijtwerd.

Tijdens het ochtendprogramma gaan we in op de resultaten van de verschillende onderzoeken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd. In een vijftal korte presentaties worden de belangrijkste resultaten belicht. 's Middags gaan we vooral in op beleid en beheer. Heeft riet waarde voor de

landschappelijke kwaliteit van Noord-Groningen, hoe kunnen we dit benutten? Hoe zit het met het vertrouwen tussen waterschap en landbouwer als het gaat om slootbeheer? Het waterschap gaat haar werkwijze rond de keur van schouwsloten veranderen, hoe gaat dat er in de nabije toekomst uitzien? Provincie Groningen, Waterschap Noorderzijlvest en Wierde & Dijk zullen hun visies en ideeën laten horen. Het boek 'Riet' wordt op deze dag gepresenteerd. In dit boek komen mensen aan het woord die op heel verschillende manieren betrokken zijn bij rietsloten. Het wordt een bijzondere uitgave!

Wierde & Dijk nodigt haar leden en relaties graag uit om op 21 november een volgende stap te zetten met ons rietslotenproject!

Plas dras Crangeweer

In september is op het land van Pieter Berend Slager en Margreet Wiersema, midden in onze weidevogelparel Crangeweer bij Stedum, plas-dras gerealiseerd. Eén perceel is voor een deel afgegraven, in het voorjaar wordt hier water op gepompt. Weidevogels kunnen in deze ondiepe poel nog beter voedsel vinden. Met deze maatregel, betaald door Vogelbescherming Nederland, wordt Crangeweer nog geschikter voor weidevogels.

Oogsten

Het oogstseizoen loopt weer ten einde. Dat is een mooi moment om terug te kijken op wat er bereikt is, ook voor Wierde & Dijk. Tegelijkertijd lijkt er in de herfstachtige politieke wind vooral oog voor wat dit allemaal wel niet kost. Wierde & Dijk streeft naar een maatschappelijk verantwoorde inzet van middelen. Monitoring is hiervoor belangrijk. Wat hebben onze inspanning voor onszelf en onze omgeving opgeleverd? Afgelopen winter hebben we tellingen gedaan in onze wintervoedselveldjes. Iedere deelnemer heeft de resultaten van zijn eigen veld ontvangen. Dit brengt kennis en maakt enthousiasme los: 'Er zit veel hè! Oh zoveel, hoe ziet een frater eruit?' Verder was de Grauwe Gors een zeer welkome gast na jaren van afwezigheid. Dat het biotoop kansen biedt werd ook bevestigd door de broedgevallen van een zeldzame velduil en kwartelkoningen. Onderzoek naar de potentie van rietsloten heeft ons bovendien veel kennis gebracht. Zo blijkt dat we met adequate gebiedsgerichte maatregelen het verschil kunnen maken. Maar laten we deze resultaten voldoende horen aan de buitenwereld? Een goede gelegenheid voor het delen van de kennis en ervaringen die we het afgelopen jaar hebben opgedaan is ons symposium over rietsloten op 21 november. Het is een moment om te laten zien wat het allemaal heeft opgeleverd.

Evert Smink

Grunn leeft!

Natuurvriendelijke oever, bufferstroken en bodem

De nieuwe natuurvriendelijke oever langs het Hunsingokanaal bij Zoutkamp.

De agrarische natuurverenigingen in de provincie Groningen zoeken de waterkant op. Samen met waterschap Noorderzijlvest, Wetterskip Fryslân en de provincie Groningen onderzoeken de verenigingen de mogelijkheden van zogeheten blauw-groene diensten.

Landbouwers nemen maatregelen om de waterkwaliteit en de waterberging te verbeteren, zij nemen hierbij taken van het waterschap over. In een driejarige proef worden de mogelijkheden onderzocht. Wierde & Dijk is één van zes verenigingen die deelneemt aan dit pilotproject.

De aanleg van natuurvriendelijke oevers is één van de maatregelen. De wal van de oever wordt hiervoor voor een deel afgegraven, deze gaat dan geleidelijk over van droog naar moerassig naar nat. De soortenrijkdom aan dieren en planten neemt dan toe.

Het ondiepe water met waterplanten trekt fouragerende vogels aan en vormt een ideale schuil- en paaiplaats voor vissen. Binnen dit project blijft de oever wel eigendom van de landbouwer. Hij wordt verantwoordelijk voor het beheer en ontvangt van het waterschap hiervoor een vergoeding. Voor het waterschap kan deze nieuwe manier van werken een kostenbesparing opleveren. Al deze zaken worden in het project onderzocht. Afgelopen maanden is een natuurvriendelijke oever gerealiseerd bij een lid van Wierde & Dijk, langs het Hunsingokanaal bij Zoutkamp.

Vanuit het project zijn tevens bufferstroken aangelegd, dit zijn bloemrijke akkerranden langs sloten. Hiermee ontstaat er een buffer tussen het gewas en de sloot. De bloemen in de rand trekken veel insecten aan, die een rol kunnen spelen in de bestrij-

ding van luis in de akkerbouwgewassen. In de randen zijn veel insecten, hazen en andere dieren te vinden, deze randen hebben hiermee een functie voor de biodiversiteit. Vanuit Wierde & Dijk is Geert Bos uit Usquert deelnemer aan dit project.

Ook de bodem in relatie tot water is een onderwerp dat binnen het pilotproject wordt opgepakt. Landbouwers zijn in een studieclub met dit onderwerp aan de slag gegaan. Gerald Maters uit Niekerk was één van de deelnemers. Gerald hierover: "Tijdens de cursus ging het over beworteling, organische stof en bodemleven. Aan het begin van het traject kon iedereen zijn eigen leerdoelen benoemen, in de loop van de cursus zijn we daar dieper op in gegaan. Organische stof, beworteling en bodemleven, daarvan kende ik zeker wel de theorie, maar in de praktijk was ik daar toch niet zo mee bezig. Nu ik deze cursus heb meegemaakt ben ik daar bewuster mee bezig. Het gaat erom dat je de bodem voedt, in plaats van dat je de plant voedt en dat is wel iets van de lange adem."

Het project rond de blauwe diensten loopt nu voor het tweede jaar. Waterschappen, provincie en de agrarische natuurverenigingen zoeken samen naar maatregelen die voordelen hebben voor waterkwaliteit, waterkwantiteit en de natuur. In het tweede jaar zijn al veel maatregelen gerealiseerd. Een grote stap voorwaarts is hiermee al gezet.

Praktijknetwerk van Start

Eind van dit jaar gaat binnen Wierde & Dijk een nieuw project van start: het praktijknetwerk "Een pluim voor Riet". Binnen een praktijknetwerk staat altijd één thema centraal. Over dit thema wordt kennis opgedaan, deze kennis moet worden verspreid. In Nederland zijn er de afgelopen jaren al vele praktijknetwerken opgestart, het wordt betaald door het ministerie van EL&I.

Binnen het praktijknetwerk gaan we concreet aan de slag met de praktijk van het slootbeheer. We weten vanuit onze vele rietonderzoeken dat iedere sloot anders is, dat iedere bedrijfssituatie anders is, en dat iedere landbouwer er op een eigen manier

tegenaan kijkt. Er is ook niet één optimale beheerwijze voor alle sloten te benoemen; slootbeheer is maatwerk. Iedere landbouwer die er mee aan de slag wil zal zijn eigen weg hierin zoeken. En dat is wat we binnen het praktijknetwerk gaan doen.

We denken aan bijeenkomsten met kleine groepjes landbouwers om te kijken naar mogelijkheden van slootbeheer op het bedrijf. De praktijkkennis die hier naar boven komt willen we weer breder verspreiden. Het praktijknetwerk gaat begin 2013 van start.

Waterkevers, slakken, vissen, amfibieën en nachtvlinders

Onlangs verscheen de rapportage van het onderzoek naar overige levensvormen in rietsloten. In dit tweejarig onderzoek, dat in 2010 en 2011 is uitgevoerd, is gekeken naar de aanwezigheid van deze overige levensvormen bij sloten met oud riet, sloten met jong riet en tochtsloten.

Voorafgaand aan het onderzoek was verwacht dat vooral de sloten met oud riet de grootste variatie aan waterkevers en waterslakken zouden herbergen. Dit omdat deze sloten zeer extensief worden geschoond wat positief is voor soorten met een traag verspreidingsvermogen zoals waterslakken. Daarnaast werd verwacht dat voor het afbraakproces van dode rietvegetaties in deze sloten veel plantenbetende soorten waterkevers in deze watertypen te vinden zouden zijn. Beide soortgroepen zouden op

hun beurt weer een voedselbron kunnen zijn voor andere organismen zoals bijvoorbeeld amfibieën en vissen. In de praktijk bleek deze veronderstelling echter niet juist te zijn. Wat betreft waterslakken en waterkevers was het soortenspectrum en aangetroffen aantallen in de sloten met jong en oud riet min of meer gelijk. Bij nachtvlinders is gebleken dat sloten met overjarig riet van groot belang zijn. Een aantal nachtvlindersoorten overwintert in rietkragen.

Bijzonder in het onderzoek was dat in 2010 op vier locaties de zeldzame brakwaterkever *Agabus conspersus* is aangetroffen. De brakwaterkever is in Nederland vrij zeldzaam – die teruggaan tot 1988 – van het waterschap Noorderzijlvest zijn geen waarnemingen bekend van deze soort.

Boerderijexcursie

Een schuur vol toehoorders had lid Trienke Woldringh op zaterdagmiddag 1 september in Hornhuizen. Trienke had een zeer interessant verhaal over de geschiedenis van de streek en het leven op de boerderij. Voorafgaand maakte een groep van 50 personen een stevige wandeling door de Westpolder, vanaf boerderij Onrust naar boerderij Nieuw Onrust in het nieuwe land, naar de huidige zeedijk, langs de kwelder en via de Ommelanderdijk weer terug.

In de dagen na de excursie ontstond op de mail een leuke discussie tussen de bestuursleden van Wierde & Dijk. Bestuurslid Catrienus Rouwé had op een deur bij de koegang een klosje zien hangen, waarvan het nut niet

duidelijk was. Harm Westers kende de klosjes vanuit de eigen boerderij. Per mail hebben de bestuursleden hierover van gedachten gewisseld. Wat het is? Langs dit klosje liep een touwtje dat de inwonende arbeider om zijn pols had als hij sliep in de bedstede. De arbeider werd 's ochtends gewekt door aan het touw te trekken.

Overleg over de jacht

Eind vorig jaar is het bestuur van Wierde & Dijk geweest op de jacht in akkervogelveldjes. Zowel burgerleden als ook niet-leden vroegen aandacht hiervoor. Het bestuur heeft gesproken met betrokkenen en heeft een protocol opgesteld over de jacht in akkervogelvelden. Dit protocol is toegezonden aan alle leden en staat ook op de website van Wierde & Dijk vermeld. Het bestuur van Wierde & Dijk wil over dit onderwerp in gesprek blijven met jagers. In het voorjaar waren bestuurslid Joke Hellenberg-Boerma en projectmedewerkster Trudy van Wijk present bij een avond van WBE (Wildbeheereenheid) Noord-West Groningen. Begin oktober hielden Joke en Evert Smink een presentatie bij WBE Bierum e.o. De activiteiten van Wierde & Dijk zijn toegelicht, het jachtprotocol is gepresenteerd en er werd uitgebreid gesproken over gezamenlijk belangen. Het bestuur ervaart deze bijeenkomsten als zeer zinvol.

Ledenwandeling bij Rottum

De voormalige steenfabriek 'Ceres' bij Rottum was het doel van de ledenwandeling op vrijdagavond 29 juni. Lid Bert Lanjouw vertelde over de geschiedenis van deze steenfabriek en hoe hij het terrein van deze voormalige steenfabriek beheert. De wandeling liep van boerderij Elswerd, door het land naar Ceres en langs het Boterdiep terug.

Wintervoedselveldjes erg in trek

De grote waarde van de wintervoedselveldjes bleek uit de vogeltelling die afgelopen winter en voorjaar is uitgevoerd op 25 wintervoedselveldjes. Er zijn door de vrijwillige vogeltellers 85 verschillende vogelsoorten waargenomen, ruim 20.000 vogels zijn geteld.

Op de controleveldjes zonder akkervogelmaatregelen, was dit slechts een fractie hiervan. De groenling was de meest waargenomen soort, het kwelderbarmke (de frater) kwam op een goede tweede plaats. Opvallend was dat de veldleeuwrik positief reageerde op de akkervogelpercelen die vlak voor de winter gemaaid waren. Vooral in de koudste wintermaanden, van begin februari tot begin maart trok de veldleeuwrik naar deze veldjes. Er zijn ook bijzondere soorten gezien als de ruigpootbuizerd, een ijsgors en een grauwe gors.

Naast vogels profiteren ook hazen en reeën, ze schuilen in de veldjes en eten er van de wortels van de pastinaak. Het rapport van de telling is onlangs verschenen, en is in te zien op onze website www.wierde-en-dijk.nl

Zomertellingen broedvogels in Noord-Groningen

Afgelopen voorjaar en zomer hebben er in Noord-Groningen diverse vogeltellingen plaatsgevonden. Dick Veenendaal heeft de broedvogels gemonitord bij sloten die vallen binnen het schouwsloten-onderzoek (vanuit het project Kaantjes & Raandjes) en hij heeft akkervogels geteld bij akkervogelpercelen (vallend binnen het SNL en het Triorandenproject). De provincie Groningen heeft eveneens tellingen laten verrichten naar het voorkomen van akkervogels. Deze gegevens, van provincie als van Dick, komen dit najaar beschikbaar.

Buiten het akkervogelkerngebied hebben vier vrijwilligers de vogelstand in kaart gebracht. Zij hebben dit gedaan met zogeheten transectellingen. Hierbij worden alle vogels langs een vaste route geteld. De vrijwilligers zijn hiervoor vijf maal in het veld ge-

weest: drie maal in de maanden april, mei en juni en twee avondbezoeken in juni en juli. De vrijwilligers hebben geconstateerd dat de veldleeuwrik buiten de aangewezen akkervogelkerngebieden een schaarse broedvogel is. De Geelgors en Grauwe gors zijn niet als broedvogels aangetroffen. Veldleeuwriken zijn wel aangetroffen langs het Reitdiep, bij de Ruidhorn en ten noorden van Leens. Bijzonder waren de broedende kluten op de akkers in de omgeving van Spijk.

In geheel Noord-Groningen, zowel in akkerkerngebied als daar buiten, zijn zeldzame en schaarse broedvogels aangetroffen. Dan hebben we het over de Velduil, Kwartelkoning, Kwartel, Roodborsttapuit, Grote Lijster, Kluut, Koekkoek, Grauwe kiekendief en Bruine kiekendief. De Velduil, Kwartelkoning en Roodborsttapuit werden

als broedvogel aangetroffen in percelen die specifiek voor akkervogels worden beheerd (de SNL-percelen). Deze drie soorten zijn nauwkeurig door de vrijwilligers gemonitord.

Bij de velduil was dit een spannend gebeuren. Het mannetje werd eigenlijk continu gezien op een vaste locatie aan de noordzijde van het akkervogelperceel. Eénmaal is gezien dat dit mannetje een prooi achterliet in het veldje. Lang was onduidelijk of er in dit perceel een vrouwtje aan het broeden was. Zekerheid over het broedsucces kwam er toen er voedselvrugende jongen werden gehoord. Bewust is ervoor gekozen om dit broedgeval stil te houden, om de velduil alle gelegenheid te geven om de jongen groot te krijgen. Het lijkt er op dat dit is gelukt!

SNL-Akkervogelbeheer

Deelnemers aan het SNL-akkervogelbeheer troffen elkaar op dinsdagavond 10 juli op een bijzondere locatie: in de oude schuur van Ron Claassen en Siegrid Hekma in Zuurdijk. Gezeten op stobalen en bankjes bespraken de deelnemers de ontwikkelingen in het akkervogelbeheer. Distels en onkruid zijn dit jaar een

groot probleem. Dit was ook al geconstateerd door de schouwcommissie die eind mei haar ronde heeft gedaan. Vooral distels zijn dit jaar overvloedig aanwezig en zeer moeilijk te bestrijden. De aanwezigen wisselden ervaringen en tips uit om het distelprobleem te beperken. Het nabijgelegen wintervoedselveldje en een perceel SNL-Broedend zijn bekeken, en veldcoördinator Max van Tilburg besprak ter plekke de ervaringen van deelnemers. Ter afsluiting werden de resultaten van de wintertellingen gepresenteerd. Opvallend waren de zeer grote verschillen tussen de verschillende wintervoedselveldjes. De deelnemers hebben daarom een eigen rapportage ontvangen met de resultaten van hun eigen veldje.

Velduil

Afgelopen zomer heeft er een velduil gebroed in de Noordpolder. De foto's die Hilbrand Sinnema maakte van het mannetje zijn te zien op www.wierde-en-dijk.nl

Colofon

De Nieuwsbrief Wierde & Dijk is een uitgave van de vereniging voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer Noord-Groningen.

Nummer 24, oktober 2012

Redactie:
PR-commissie Wierde & Dijk
Vormgeving:
Fenatic, Oostwold
Druk:
De Marge, Groningen

ISSN: 1879-440

Contactpersonen Wierde & Dijk

Bestuursleden:

Evert Smink	tel (0596) 57 11 72	boelmaheert@hetnet.nl
Hennie Hamminga	tel 06 20 99 74 47	hennie@wierde-en-dijk.nl
Joke Hellenberg	tel (0595) 43 17 66	joke@wierde-en-dijk.nl
Catrienus Rouwé	tel (050) 304 92 83	rouwvanderzee@gmail.com
Attie F. Bos	tel (0595) 57 21 07	attie.bos@rug.nl
Anneke Flach	tel (0595) 52 85 76	anneke@poelma-computers.nl
Koos Koop	tel (0595) 42 12 34	kooskoop@hotmail.nl

Projectmedewerkers:

Trudy van Wijk	tel 06 46 08 11 28	trudy@wierde-en-dijk.nl
Martina Bijisma Sterenberg		richard.martina@hetnet.nl

Postadres:

Postbus 25, 9965 ZG Leens E: info@wierde-en-dijk.nl W: www.wierde-en-dijk.nl